

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI SAAMELAISKÄRÄJISTÄ ANNETUN ASETUKSEN KUMOAMISESTA**1 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet**

Lakia saamelaiskäräjistä (saamelaiskäräjälaki, 974/1995) muutettiin 1.8.2025 voimaan tulleilla muutoksilla (414/2025) monelta osin. Tavoitteena oli suojella ja edistää saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutumista sekä parantaa saamelaisten kieltään ja kulttuuriaan koskevan itsehallinnon ja saamelaiskäräjien toimintaedellytyksiä.

Saamelaiskäräjälain uudistuksen yhteydessä muutettiin myös lakiin kirjattuja asetuksenantovaltuuksia. Hallituksen esityksessä todetaan, että saamelaiskäräjien itsehallinnollisen aseman vuoksi on perusteltua, että saamelaiskäräjiä koskeva sääntely toteutetaan lailla ja saamelaiskäräjien itsensä hyväksymällä työjärjestyksellä. Asetuksella saamelaiskäräjien tehtävistä, organisaatiosta tai toiminnasta ei sen sijaan ole soveliaista säätää. Tämän vuoksi saamelaiskäräjälain 16 §:n 1 momentista poistettiin valtuutus säätää asetuksella saamelaiskäräjien toimistoista ja henkilöstöstä ja lain 43 §:n valtuutus antaa asetuksella tarkempia säännöksiä saamelaiskäräjistä annetun lain täytäntöönpanosta kumottiin (HE 100/2023 vp, s. 115). Saamelaiskäräjälain uudistuksen yhteydessä muutettiin lain 4 §:ää siten, että saamelaisten kotiseutualueen kartta lisättiin lain liitteeksi. Aiemmin lain 4 §:ssä oli säädetty, että asetuksessa tai sen liitteessä julkaistaan kartta kotiseutualueen rajoista.

Asetus saamelaiskäräjistä (1727/1995) on annettu saamelaiskäräjälain 16 ja 43 §:n sekä saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain (516/91) 21 ja 29 §:n nojalla. Sittenkin saamen kielilaki (1086/2003) on kumonnut saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetun lain, ja sen 26 §:ssä säädetään saamen kielen toimistosta. Saamen kielilain 26 §:n 2 momentin mukaan saamen kielen toimistosta säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Saamelaiskäräjälain 16 ja 43 §:ssä olleet asetuksenantovaltuudet on kumottu, joten saamelaiskäräjistä annettu asetus on voimassa enää saamen kielilain nojalla.

2 Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä oikeusministeriössä. Virkavalmistelun yhteydessä on keskusteltu asetusmuutoksista saamelaiskäräjien kanssa.

Asetusluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla x-x.

3 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Saamelaiskäräjälain 16 ja 43 §:ssä olleet asetuksenantovaltuudet on kumottu, ja lain 4 §:stä on poistettu säännös, jonka mukaan asetuksessa tai sen liitteessä julkaistaan kartta kotiseutualueen rajoista. Saamelaiskäräjistä annettu asetus on voimassa enää saamen kielilain 26 §:n nojalla. Asetuksesta ovat asetuksenantovaltuuksien kumoamisen yhteydessä kumoutuneet sen 1, 4, 5 ja 6 §:t sekä osittain 2 §.

Asetuksen osittain kumoutunut 2 § koskee saamelaiskäräjien toimistoja. Pykälän mukaan saamelaiskäräjillä on yleinen toimisto ja saamen kielen toimisto. Saamelaiskäräjillä voi olla tarpeen mukaan muitakin toimistoja. Saamen kielilain 26 §:n 1 momentissa on saamen kielen toimiston osalta vastaava säännös, jonka mukaan saamen kielen kääntämistä ja muita tässä laissa säädettyjä tehtäviä varten saamelaiskäräjillä on saamen kielen toimisto, jonka tulee sijaita saamelaisten kotiseutualueella.

Voimassa oleva asetuksen 3 § koskee saamen kielen toimistoa, josta saamen kielilain 26 §:n 2 momentin mukaan on säädettävä valtioneuvoston asetuksella. Pykälän mukaan saamen kielen toimiston tehtävänä on: 1) huolehtia saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa (516/91) tarkoitettujen käännösten toimittamisesta eri viranomaisille ja laitoksille; 2) avustaa viranomaisia ja laitoksia saamen kielen taitoisten tulkkien hankkimisessa sekä muissa saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa tarkoitetuissa tehtävissä; sekä 3) seurata saamen kielen käyttämisestä viranomaisissa annetussa laissa säädettyjen tavoitteiden toteutumista ja tehdä tarvittaessa aloitteita saamen kielen käytön edistämiseksi. Toimiston tulee käännöstoiminnassaan ottaa huomioon yhteispohjoismaisen saamen kielen lautakunnan suositukset ja ohjeet sekä yleiset kielenhuollon periaatteet.

Asetuksen 7 §:ssä säädetään asetuksen voimaantulosta.

Asetus saamelaiskäräjistä on annettu ennen nykyisen perustuslain voimaantuloa, ja suurin osa sen säännöksistä on kumoutunut. Jatkossa on tarpeellista säätää valtioneuvoston asetuksella ainoastaan saamen kielen toimistosta, eikä muista seikoista, joista kyseisessä asetuksessa on säädetty. Selkeyden vuoksi on perusteltua, että asetus saamelaiskäräjistä kumotaan siltä osin kuin se on vielä voimassa, ja saamen kielen toimistosta annetaan uusi valtioneuvoston asetus.

Samaan aikaan ehdotetun asetuksen kanssa on valmisteltu ehdotus valtioneuvoston asetukseksi saamen kielen toimistosta, johon sisältyisi säännös saamen kielen toimistosta saamen kielilain 26 §:n nojalla. Kumoamisasetus ja uusi asetus annetaan selvyiden vuoksi erikseen, koska uusi asetus annetaan vain saamen kielilain nojalla.

4 Pääasialliset vaikutukset

Saamelaiskäräjistä annetun asetuksen kumoaminen selkeyttää sääntelyä. Asetus on saamelaiskäräjalain muutosten jälkeen enää osittain voimassa eikä esimerkiksi sen nimi vastaa täysin voimassa olevaa asetuksen sisältöä.

Kun samaan aikaan asetuksen kumoamisen kanssa annetaan uusi valtioneuvoston asetus saamen kielen toimistosta, ei asetuksen kumoamisella arvioida olevan vaikutuksia saamelaiskäräjien ja saamen kielen toimiston toimintaan.

5 Lausuntopalaute

Asetusluonnoksesta järjestettiin lausuntokierros ajalla x-x.

6 Säännöskohtaiset perustelut

1 §. Pykälä olisi kumoamissäännös, jolla kumottaisiin saamelaiskäräjistä annettu asetus (1727/1995). Asetus on voimassa enää siltä osin, kuin se on annettu saamen kielilain nojalla. Saamen kielen toimistosta annettaisiin oma, erillinen valtioneuvoston asetus.

2 §. Pykälässä säädettäisiin kumoamisasetuksen voimaantulosta. Samanaikaisesti on tarkoitus tulla voimaan uusi valtioneuvoston asetus saamen kielen toimistosta.

7 Voimaantulo

Asetuksen ehdotetaan tulevan voimaan 11.6.2026.